

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammattillisessa koulutuksessa

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammattillisessa koulutuksessa

Oppaan nimi	Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ammatillisessa koulutuksessa
Voimaantulo	18.03.2025
Pdf luotu	19.03.2025

Sisältö

1. Johdanto.	1
2. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen yleiset periaatteet.	2
2.1. Osaamisen tunnistaminen.	3
2.2. Tunnustamisen pohjana olevat asiakirjat.	4
2.3. Osaamisen tunnustaminen.	4
2.3.1. Osaamisen tunnustaminen sisällyttämällä.	5
2.3.2. Osaamisen tunnustaminen arvioimalla osaamisen vastaavuus ja ajantasaisuus.	6
2.3.3. Tunnustamispäätöksen tekeminen.	6
2.3.4. Osaamisen tunnustaminen ja tutkinnon muodostuminen.	7
3. Arvosanan muuntaminen.	11
4. Erityistilanteita.	13
5. Esimerkkejä osaamisen tunnustamisesta.	14
5.1. Osaamisen tunnustaminen lukio-opinnoista yhteisten tutkinnon osien pakollisiin ja valinnaisiin osaamistavoitteisiin.	14
5.2. Osaamisen tunnustaminen, kun opiskelija suorittaa saman tutkinnon perusteen mukaisen tutkinnon osan toisella koulutuksen järjestäjällä.	14
5.3. Osaamisen tunnustaminen, kun opiskelija suorittaa tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta.	14
5.4. Tutkinnon osan laskennallinen laajuus, kun opiskelija suorittaa tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta.	15
5.5. Ammattikorkeakoulun väyläopintojen tunnustaminen ammatilliseen perustutkintoon.	16
5.6. Mitä aiempaa osaamista, joka on hankittu siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaan, voidaan sisällyttää osaksi tutkintoa?.	16
5.7. Paikallisen tutkinnon osan tunnustaminen.	17
5.8. Kuinka toimitaan, kun opiskelija on aloittanut ammatillisen perustutkinnon suorittamisen ja samaan tutkintoon tulee voimaan uudet tutkinnon perusteet?.	17
5.9. Opiskelija siirtyy suorittamaan samaa tutkintoa toisessa oppilaitoksessa keskeytyksettä.	17
6. Muutokset 17.3.2025.	18

1. Johdanto

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta säädetään ammatillisen koulutuksen laissa (531/2017) 46 ja 47 §:ssä. Valtioneuvoston asetuksen (673/2017) 10 §:ssä säädetään tarkemmin tutkintokoulutuksen opiskelijan aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen menettelytavoista.

Opetushallitus on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 47 §:n mukaan määräyksen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteista sekä arvosanojen muuntamisesta ([OPH-1634-2021](#), [muutos OPH-698-2024](#)).

Lisäksi Opetushallitus on laatinut tämän oppaan osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta ammatillisessa koulutuksessa. Oppaan tarkoituksena on tukea koulutuksen järjestäjää lainsäädännön ja määräyksen soveltamisessa.

2. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen yleiset periaatteet

Osaamisperusteisuus ammatillisessa koulutuksessa tarkoittaa osaamisen hankkimisen suunnittelun yhteydessä sitä, että tunnustetaan ja tunnustetaan aiemmin hankittu osaaminen, kartoitetaan puuttuva osaaminen ja opiskellaan vain tarvittavaa uutta osaamista. Osaamisen tunnistamisen tarkoituksena on selvittää, onko opiskelijalla aiemmin hankittua tavoitteena olevan tutkinnon perusteessa määriteltyä osaamista.

Opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella vältetään tarpeeton päällekkäinen koulutus ja osaamisen arviointi. Kun tiedetään, mitä opiskelija jo osaa, koulutusta voidaan suunnata tarkoituksenmukaisesti uuden osaamisen hankkimiseen.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on koulutuksen järjestäjän tehtävä. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen tehdään osana opiskelijan opintojen henkilökohtaistamista.

Kuva 1. Osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella vältetään tarpeetonta päällekkäistä koulutusta.

Koulutuksen järjestäjä päättää osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytännön menettelytavoista ammatillista koulutusta koskevien lakien, asetusten ja Opetushallituksen määräysten mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa opiskelijoille osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menettelytavoista ja tutkinnon muodostumisen tarjoamista yksilöllisistä valinnan mahdollisuuksista.

Oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) tarkoitetulle oppivelvolliselle osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan vain siltä osin kuin oppivelvollinen on suorittanut ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon perusteiden mukaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita taikka lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai muita toimivaltaisen viranomaisen arvioimia ja todentamia opintoja.

Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija sopivat yksilöllisestä opintopolusta ja suoritettavista tutkinnon osista ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueista osana henkilökohtaistamista. Tunnistettu ja tunnustettu osaaminen sekä sovitut yksilölliset valinnat kirjataan **henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan**.

Kansallista tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehystä voidaan käyttää apuna, kun arvioidaan aiemmin hankitun osaamisen soveltuvuutta tunnustettavaksi.

Suoritettavaan tutkintoon voidaan tunnustaa saman tai korkeamman tason osaamista tutkinnon muodostumisen mukaisesti. Lisätietoa [tutkintojen viitekehyksistä](#).

Vaikka opiskelijan aiemmin suoritetuissa opinnoissa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen osaamisen arviointia on **mukautettu** tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista **poikettu**, voidaan tutkinnon osa tai yhteisen tutkinnon osan osa-alue kuitenkin tunnustaa tutkintoon. Osaamisen tunnustamisesta sovitaan aina opiskelijan kanssa, kun kyse on tutkinnon osasta tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueesta, jonka arviointia on mukautettu. Todistuksen osaamisen tunnustamisen viitetietoihin tulee alkuperäinen merkintä osaamisen arvioinnin mukauttamisesta tai ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisesta.

Koulutuksen järjestäjä tallentaa tunnustetut suoritukset opintohallintojärjestelmään. Koulutuksen järjestäjä siirtää tai tallentaa tiedot tunnustetusta tutkinnon osasta tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueesta KOSKI-tietovarantoon sen mukaan, miten KOSKI-tietosisällöstä on ohjeistettu.

Tunnustamisen viitetiedot merkitään todistukseen Opetushallituksen todistuksia koskevan määräyksen mukaisesti. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden tunnustamisen viitetiedot merkitään otteeseen opintosuoritusrekisteristä. Lisätietoa Opetushallituksen [ohjeesta todistuksiin ja niiden liitteisiin merkittävistä tiedoista ammatillisessa koulutuksessa](#).

2.1. Osaamisen tunnistaminen

Osaamisen **tunnistaminen** tarkoittaa sitä, että koulutuksen järjestäjä selvittää opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen, **joka vastaa suoritettavan tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita**. Osaamisen tunnistaminen tehdään opiskelijan esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten, kuten esimerkiksi tutkintotodistusten, työtodistusten, osaamiskartoitusten ja haastattelujen perusteella.

Tunnistettu osaaminen huomioidaan seuraavasti:

- Mikäli opiskelijalla on tutkinnon osassa tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueessa edellytetty osaaminen, josta opiskelijalla ei ole toimivaltaisen viranomaisen antamaa todistusta, opiskelija voidaan ohjata suoraan näyttöön tai muuhun osaamisen osoittamiseen. Tällainen aiemmin hankittu osaaminen voi perustua esimerkiksi työkokemukseen, harrastuneisuuteen tai muuhun koulutukseen.
- Mikäli opiskelijalla on toimivaltaisen viranomaisen todistus osaamisesta, mutta osaaminen vastaa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen vaatimuksiin vain osittain, ja lisäksi täydentävää osaamista, joka perustuu esimerkiksi työkokemukseen, harrastuneisuuteen tai muuhun koulutukseen, niin opiskelija voidaan ohjata suoraan näyttöön tai muuhun osaamisen osoittamiseen ko. täydentävän osaamisen osalta. Arvosana muodostuu aiemman arvosanan ja näytössä tai muussa osaamisen osoittamisessa annetun arvosanan perusteella.
- Mikäli opiskelijalla on toimivaltaisen viranomaisen todistus osaamisesta, joka vastaa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen vaatimuksiin vain osittain, niin opiskelija ohjataan hankkimaan puuttuva osaaminen. Tällöin opiskelija osoittaa uuden hankitun osaamisen näytössä tai muussa osaamisen osoittamisessa. Arvosana muodostuu aiemman arvosanan ja näytössä osoitetun arvosanan perusteella.
- Mikäli opiskelijalla on toimivaltaisen viranomaisen todistus osaamisesta, joka vastaa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen osaamista, niin edetään osaamisen tunnustamisen periaatteiden mukaisesti.

2.2. Tunnustamisen pohjana olevat asiakirjat

Osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan esittämien toimivaltaisen viranomaisen antamien todistusten tai opintosuoritusotteiden tai vastaavien asiakirjojen perusteella. Opiskelija toimittaa koulutuksen järjestäjälle tarvittavat asiakirjat osaamisen tunnustamista varten.

Kun koulutuksen järjestäjä tunnustaa osaamista, tunnustamisen pohjana olevien asiakirjojen ja muiden selvitysten tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

- Todistus, opintosuoritusrekisteriote tai vastaava asiakirja on toimivaltaisen viranomaisen antama. Suomessa toimivaltaisia viranomaisia ovat esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön, puolustusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja sisäministeriön hallinnon alan toimijat.
- Osaamisen tunnustaminen tehdään aina alkuperäisistä asiakirjoista tai niiden oikeaksi todistetuista kopioista.
- Osaamisen tunnustaminen voi perustua KOSKI-tietovarannon tietoihin.
- Suoritusten sisällön ja laajuuden tulee olla kuvattuna riittävän tarkasti, jotta koulutuksen järjestäjä pystyy määrittelemään tarvittaessa aikaisempien suoritusten laajuuden osaamispisteinä. Opiskelija toimittaa tarvittavan aineiston osaamisen tunnustamista varten.
- Todistuksessa, opintosuoritusotteessa tai vastaavassa asiakirjassa tulee olla arvosanat, jotka voidaan tarvittaessa muuntaa suoritettavan tutkinnon arvioinnissa käytettävälle arviointiasteikolle.
- Koulutuksen järjestäjä päättää ulkomaisten todistusten käyttämisestä osaamisen tunnustamisessa edellä mainittujen vaatimusten pohjalta.

Mikäli asiakirjat eivät täytä edellä kuvattuja vaatimuksia, mutta todetaan, että opiskelijalla on tarvittava osaaminen, koulutuksen järjestäjä ohjaa opiskelijan näyttöön tai muuhun osaamisen osoittamiseen.

2.3. Osaamisen tunnustaminen

Suoritettavan tutkinnon muodostuminen määrittelee sen, mitä opiskelijan aikaisempia suorituksia ja miten laajasti (osaamispisteinä) niitä voidaan tunnustaa. Vain kokonaisia tutkinnon osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita voidaan tunnustaa osaksi suoritettavaa tutkintoa.

Koulutuksen järjestäjän tulee tunnustaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen, joka vastaa tutkinnon perusteiden **pakollista** osaamista (pakolliset ammatilliset tutkinnon osat ja pakolliset yhteisten tutkinnon osien osa-alueet).

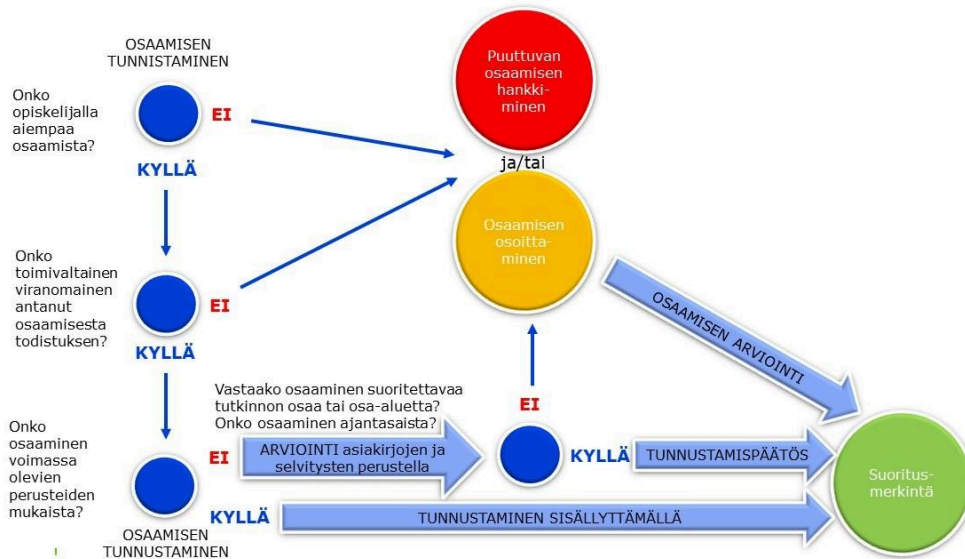
Lisäksi opiskelijalla voi olla osaamista, joka olisi mahdollista tunnustaa tutkinnon **valinnaisiin** tutkinnon osiin tai yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osaamistavoitteisiin. Tunnustamisesta keskustellaan opiskelijan kanssa henkilökohtaistamisessa ja sovitaan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa. Opiskelijalle voi olla tarpeen hankkia uutta osaamista sen sijaan, että osaksi tutkintoa tunnustetaan aiempaa osaamista, josta hänellä on jo todistus.

Osaamisen tunnustaminen tehdään **sisällyttämällä** tai **arvioimalla osaamisen vastaavuus ja/ tai ajantasaisuus**.

Lähtökohtaisesti tunnustettavan osaamisen tulee vastata tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ja olla ajantasaista.

Tunnustettaessa aiempia suorituksia valinnaiseen tutkinnon osaan tai osa-alueeseen, jonka laskennallinen laajuus vaihtelee tutkinnon muodostumisessa, koulutuksen järjestäjä määrittelee laajuuden. Mikäli opiskelija on tyytymätön opintojensa laajuutta koskevaan päätökseen, hän voi tehdä valvontapyyntöä koulutuksen järjestäjän toiminnasta Aluehallintovirastoon.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle uusia valmiuksia henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Siksi koulutuksessa opiskelijan aiemmin hankittua osaamista tunnustetaan vain silloin, kun se on opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaista. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, jos työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelija jatkaa aiemmin aloitettua koulutusta tai vaihtaa koulutuksen järjestäjää. Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija sopivat osaamisen tunnustamisesta osana henkilökohtaistamista.

Kuva 2. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

2.3.1. Osaamisen tunnistaminen sisällyttämällä

Sisällyttämällä tunnustetaan:

- voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti suoritettut ammatilliset tutkinnon osat ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueet
- lukio-opinnot, jotka on suoritettu käytössä olevan tai sitä edellisen lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti, ja joiden vastaavuus on määritelty Opetushallituksen määräyksessä [Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa koulutuksessa \(OPH-1634-2021, muutos OPH-698-2024\)](#)
- lukio-opinnot, korkeakouluopinnot ja muiden toimivaltaisten viranomaisten arvioimat ja todennetut opinnot siten kuin tutkinnon muodostuminen mahdollistaa (koskee aiemmin hankittua osaamista, jota ei ole määritelty tutkinnon perusteissa).

Myös **siirtymäajalla** olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti suoritettut ammatilliset tutkinnon osat ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueet voidaan tunnustaa sisällyttämällä, mikäli ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden sisällöt ovat samoja.

Opiskelija ei voi pyytää osaamisen arvioinnin tarkistamista tai arvioinnin oikaisua, kun osaamista tunnustetaan sisällyttämällä. Opiskelija voi kuitenkin halutessaan korottaa sisällyttämällä tunnustettua arvosanaa.

2.3.2. Osaamisen tunnustaminen arvioimalla osaamisen vastaavuus ja ajantasaisuus

Aiemmin hankittua osaamista, jota ei voida sisällyttää, on mahdollista tunnustaa, mikäli se vastaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita ja on ajantasaista.

Koulutuksen järjestäjän nimeämät arvioijat tekevät osaamisen vastaavuuden ja ajantasaisuuden arvioinnin. Arvioijilla tulee olla riittävä suoritettavaan tutkintoon ja erityisesti arvioitavaan tutkinnon osaan, yhteisen tutkinnon osan osa-alueeseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen sekä riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin. Arvioijia koskevat vaatimukset on kuvattu ohjeen kohdassa 2.3.3.

Osaamisen ajantasaisuutta arvioidaan, jotta voidaan varmistua opiskelijan osaamisen olevan edelleen ajantasaista. Ajantasaisuutta arvioidessa on tärkeää selvittää, onko opiskelija ylläpitänyt osaamistaan esimerkiksi työtehtäviensä tai harrastustensa kautta. Osaamisen ajantasaisuus arvioidaan yksilöllisesti opiskelijan esittämien dokumenttien, kuten työtodistusten, portfolioiden ja työnäytteiden perusteella, tai haastatteluin. Osaamisen ajantasaisuutta arvioidaan kokonaisuutena keskeisen osaamisen näkökulmasta.

Osaamisen vastaavuus arvioidaan vertaamalla aiempien suoritusten sisältöjä suoritettavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteisiin opiskelijan toimittamien asiakirjojen perusteella.

Mikäli opiskelijan esittämien asiakirjojen ja muiden selvitysten perusteella suoritusten vastaavuutta ja/tai osaamisen ajantasaisuutta ei voida todeta, mutta opiskelijalla on tarvittava osaaminen, koulutuksen järjestäjä voi ohjata opiskelijan näyttöön tai muuhun osaamisen osoittamiseen.

2.3.3. Tunnustamispäätöksen tekeminen

Koulutuksen järjestäjän nimeämät arvioijat tai arvioija tekevät tunnustamispäätöksen, kun osaamista tunnustetaan arvioimalla osaamisen vastaavuus ja/tai ajantasaisuus.

Osaamisen arvioija tai arvioijat valitaan tunnustettavan tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä nimeää arvioijat opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L986/1998, muutos 1150/2017) annetun asetuksen ja ammatillisen koulutuksen säädösten (L531/2017, VNA 673/2017) mukaisesti. Arvioijana voi toimia muu koulutuksen järjestäjän edustaja vain poikkeustapauksissa. Muulla koulutuksen järjestäjän edustajalla tarkoitetaan esimerkiksi kouluttajaa tai muuta koulutuksen järjestäjän opetushenkilöstöön kuuluvaa henkilöä, joka täyttää muut lainsäädännössä arvioijille säädetyt edellytykset.

Arvioijilla tulee olla riittävä suoritettavaan tutkintoon ja erityisesti arvioitavaan tutkinnon osaan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueeseen liittyvä ammattitaito ja osaaminen sekä riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin.

- Kun tunnustetaan **ammattillisia tutkinnon osia**, arvioinnin tekee kaksi opettajaa. Työelämän edustajat eivät osallistu osaamisen ajantasaisuuden ja vastaavuuden arviointiin.
- Kun tunnustetaan **yhteisten tutkinnon osien osa-alueita**, arvioinnin tekee yksi opettaja.
- Kun tunnustetaan yleissivistävää osaamista ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin, kuten esimerkiksi kohtaan yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja, arvioinnin tekee yksi opettaja.

Tunnustamispäätös on **hallinnollinen päätös**, joka voi olla myönteinen tai kielteinen. Opiskelijalla on oikeus pyytää **arvioinnin tarkistamista** arvioijalta (yhteisten tutkinnon osien osa-alueet) tai arvioijilta (ammattilliset tutkinnon osat) ja tarvittaessa arvioinnin oikaisua työelämätoimikunnalta.

Koulutuksen järjestäjä päättää yksityiskohtaisemmista linjauksista ja käytännön menettelytavoista, arvioijista ja tunnustamispäätöksen tekemisestä.

2.3.4. Osaamisen tunnustaminen ja tutkinnon muodostuminen

Seuraavissa taulukoissa on kuvattu osaamisen tunnustamisen kohdat tutkinnon muodostumisen mukaan ja tunnustamiseen liittyvät toimenpiteet.

Taulukko 1. Ammatilliset perustutkinnot.

Tutkinnon muodostuminen	Toimenpiteet
Ammatilliset tutkinnon osat, joissa sisältö on määrätty (ts. tutkinnon osassa on ammattitaitovaatimukset)	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen tulee vastata sisällöllisesti tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Mikäli tunnustettava tutkinnon osa on suoritettu ammatillisten tutkinnon perusteiden mukaisesti, osaamisen ajantasaisuuden määrittelee perusteiden voimassaolo. Osaamisen katsotaan olevan ajantasaista, mikäli tunnustettava tutkinnon osa on suoritettu voimassa olevien tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. • Muiden suoritusten osalta opiskelijan osaamisen ajantasaisuus arvioidaan.
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen tulee vastata paikallisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Tähän kohtaan ei voi tunnustaa toisen tutkinnon paikallista tutkinnon osaa.
Tutkinnon osa tai osia toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen vastaavuutta ei arvioida. • Tunnustettavan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Osaamisen katsotaan olevan ajantasaista, jos osaaminen on suoritettu voimassa olevien tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. • Tähän kohtaan ei voida tunnustaa vanhempia kuin Ammattitutkintolain (L 306/1994) mukaisia tutkinnon osia.
Korkeakouluopinnot	<ul style="list-style-type: none"> • Suorituksen vastaavuutta ja opiskelijan osaamisen ajantasaisuutta ei arvioida.
Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja.	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita: opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista ja suorituksen sisällön vastata osaamistavoitteisiin. • Lukio-opintojen ja muiden suoritusten osalta ei arvioida osaamisen vastaavuutta eikä ajantasaisuutta.
Yhteiset tutkinnon osat, pakolliset osaamistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen tulee vastata sisällöllisesti osaamistavoitteita ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Mikäli osa-alue on suoritettu ammatillisen tutkinnon perusteiden mukaisesti, osaamisen ajantasaisuuden määrittelee perusteiden voimassaolo. Osaamisen katsotaan olevan

	ajantasaista, mikäli osa-alue on suoritettu voimassa olevien tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti.
Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet:	
<ul style="list-style-type: none"> tutkinnon perusteissa määrätyt valinnaiset osaamistavoitteet 	<ul style="list-style-type: none"> tunnustettavan suorituksen tulee vastata sisällöllisesti osaamistavoitteita ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista.
<ul style="list-style-type: none"> koulutuksen järjestäjän päättämät valinnaiset osaamistavoitteet 	<ul style="list-style-type: none"> tunnustettavan suorituksen tulee vastata sisällöllisesti osaamistavoitteita ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista.
<ul style="list-style-type: none"> muu opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita. 	<ul style="list-style-type: none"> opiskelijan osaamisen ajantasaisuutta tai suorituksen vastaavuutta ei arvioida.

Taulukko 2. Ammatti- ja erikoisammattitutkinto.

Tutkinnon muodostuminen	Toimenpiteet
<p>Ammatilliset tutkinnon osat, joissa sisältö on määrätty (ts. tutkinnon osassa on ammattitaitovaatimukset)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen tulee vastata sisällöllisesti tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia ja opiskelijan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Mikäli tutkinnon osa on suoritettu ammatillisten tutkinnon perusteiden mukaisesti, osaamisen ajantasaisuuden määrittelee perusteiden voimassaolo. Osaamisen katsotaan olevan ajantasaista, mikäli tunnustettava tutkinnon osa on suoritettu voimassa olevien tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. • Muiden suoritusten osalta arvioidaan ajantasaisuus.
<p>Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa (mikäli muodostuminen mahdollistaa)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen tulee vastata paikallisen tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia ja opiskelijan osaamisen olla ajantasaista. • Tähän kohtaan ei voi tunnustaa toisen tutkinnon paikallista tutkinnon osaa.
<p>Tutkinnon osa tai osia toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta (varmistaa perusteista, mistä tutkinnoista on mahdollista tunnustaa tutkintoon aiemmin suoritettuja tutkinnon osia)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tunnustettavan suorituksen vastaavuutta ei arvioida. • Tunnustettavan osaamisen tulee olla ajantasaista. • Osaaminen katsotaan olevan ajantasaista, mikäli osaaminen on suoritettu voimassa olevien tai siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. • Tähän kohtaan ei voida tunnustaa vanhempia kuin Ammattitutkintolain (L 306/1994) mukaisia tutkinnon osia.
<p>Korkeakouluopinnot (varmistaa tutkinnon perusteista, onko korkeakouluopinnot mahdollista tunnustaa)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Suorituksen vastaavuutta ja opiskelijan osaamisen ajantasaisuutta ei arvioida.

3. Arvosanan muuntaminen

Osaaminen tunnustetaan todistukseen tai opintosuoritusrekisteriotteelle merkityn arvosanan mukaisesti.

Opiskelijan aiempien suoritusten arvosanat muunnetaan tarvittaessa Opetushallituksen määräyksen Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteista ja arvosanojen muuntamisesta ammatillisessa koulutuksessa (OPH-1634-2021, muutos OPH-698-2024) mukaisesti:

Taulukko 3. Arviointiasteikon 1-3 arvosanojen muuntaminen arviointiasteikon 1-5 mukaisiksi.

Arviointiasteikko	
1-3	1-5
3	5
2	4
1	2

Taulukko 4. Arviointiasteikon 4-10 arvosanojen muuntaminen arviointiasteikon 1-5 mukaisiksi.

Arviointiasteikko	
4-10	1-5
erinomainen 10	5
kiitettävä 9	5
hyvä 8	4
tydyttävä 7	3
kohtalainen 6	2
välttävä 5	1
heikko 4	-

Ammatilliset perustutkinnot

Ammatillisen perustutkinnon ammatillisten tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden hyväksytyt osaaminen arvioidaan asteikolla 1-5. Opiskelijan aiemmat suoritukset, jotka on arvioitu asteikon 1-3 mukaisesti, muunnetaan taulukon 1 mukaisesta asteikolla 1-5.

Kun osaamista tunnustetaan ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta, käytetään hyväksytyt -arvosanaa.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa arviointiasteikko on hyväksytyt/hylätty.

Kun opiskelijan aiemmin suorittamia ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osia tai korkeakouluopintoja tunnustetaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon, muunnetaan numeeriset arvosanat hyväksytyt-arvosanaksi.

Lukio-opinnot

Jos opiskelija on suorittanut

- lukion oppimäärän, tunnustamisessa käytetään päättötodistuksen arvosanoja

- suorittanut oppiaineen tai oppiaineiden oppimäärät, tunnustamisessa käytetään lukion oppiaineen arvosanaa
- oppiaineen yksittäisiä kursseja/moduuleja, tunnustamisessa käytetään hyväksytyjen kurssien/moduulien arvosanojen keskiarvoa.

Korkeakouluopinnot

- perustutkinnoissa arvosana muunnetaan tarvittaessa asteikolle 1-5
- ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa käytetään hyväksyty -arvosanaa.

4. Erityistilanteita

Tilanteessa, joissa opiskelija vaihtaa oppilaitosta kesken opintojen siten, että kaikki seuraavat asiat toteutuvat

- opiskelija on otettu opiskelijaksi uuteen oppilaitokseen ilman taukoa
- opiskelija jatkaa opintoja samassa tutkinnossa ja
- opinnot jatkuvat samoilla tutkinnon perusteilla,

opiskelijalle aiemmin tunnustetut opinnot voidaan siirtää osaksi opiskelijan opintoja myös sillä koulutuksen järjestäjällä, jossa opiskelija jatkaa opintoja. Osaamisen tunnustamisen prosessia ei tarvitse tällöin tehdä uudelleen, vaikka muutoin osaamisen tunnustaminen tehdään aina alkuperäisistä asiakirjoista. Tunnustettu osaaminen kirjataan todistukseen aiemman koulutuksen järjestäjän merkitsemillä viitetiedoilla. Lisäksi koulutuksen järjestäjä voi kirjata opintohallintojärjestelmässä lisätietoihin selitteen osaamisen tunnustamisen siirtämisestä.

5. Esimerkkejä osaamisen tunnustamisesta

5.1. Osaamisen tunnustaminen lukio-opinnoista yhteisten tutkinnon osien pakollisiin ja valinnaisiin osaamistavoitteisiin

Tunnustettaessa lukiokoulutuksessa hankittua osaamista ammatillisen perustutkinnon yhteisten tutkinnon osien pakollisiin osa-alueisiin, käytetään vastaavuuden määrittelyssä [Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen mitoituksen periaatteet ja arvosanojen muuntaminen ammatillisessa koulutuksessa -määräyksen \(OPH-1634-2021, muutos OPH-698-2024\)](#) liitteen 1 taulukkoa.

Tunnustettaessa lukiokoulutuksessa hankittua osaamista ammatillisen perustutkinnon yhteisten tutkinnon osien **pakollisiin** osa-alueisiin ja **valinnaiseen** osaamiseen, käytetään laajuuden määrittelyssä em. määräyksen mukaisia kertoimia:

- Lukion kurssien määrä kerrotaan luvulla 1,5
- Lukion opintopisteiden määrä kerrotaan luvulla 0,75.

Esimerkki: Opiskelija on suorittanut lukiossa Äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen pakollisia opintoja 9 opintopistettä. Osaamista tunnustetaan Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä osa-alueen pakollisiin ja yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osaamistavoitteisiin: Mikäli henkilökohtaistamisessa opiskelijan kanssa sovitaan osaamisen tunnustamisesta pakollisten osaamistavoitteiden lisäksi yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osaamistavoitteisiin, lukio-opinnoissa suoritetuista 9 opintopisteestä saadaan kertoimella 0,75 yhteensä 6,75 osaamispistettä, joka pyöristetään 7 osaamispisteeseen. Näistä osaamispisteistä 4 tunnustetaan osa-alueen pakollisiin osaamistavoitteisiin, jolloin 3 osaamispistettä on jäljellä tunnustettavaksi valinnaisiin osaamistavoitteisiin.

5.2. Osaamisen tunnustaminen, kun opiskelija suorittaa saman tutkinnon perusteiden mukaisen tutkinnon osan toisella koulutuksen järjestäjällä

Opiskelija suorittaa samanaikaisesti samassa ammatillisessa tutkinnon perusteissa määritellyn valinnaisen tutkinnon osan **toisella koulutuksen järjestäjällä**. Tällöin toisella koulutuksen järjestäjällä suoritetusta valinnaisesta tutkinnon osasta ei tehdä tunnustamispäätöstä eikä todistukseen viitemerkintää, koska kyseessä ovat samat tutkinnon perusteet, eikä viitetieto toisi todistuksessa lisäarvoa.

5.3. Osaamisen tunnustaminen, kun opiskelija suorittaa tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta

Alla on kuvattu osaamisen tunnustaminen kolmessa eri tilanteessa:

1. Kun opiskelija suorittaa valinnaisen tutkinnon osan saman tutkinnon **uudemmassa tutkinnon perusteesta**, ko. tutkinnon osa tunnustetaan

sisällyttämällä osaksi suoritettavaa tutkintoa tutkinnon muodostumisen mukaisesti kohtaan tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta. Tutkintotodistukseen merkitään viitetieto todistusmääräyksen mukaisesti. Tämä tehdään, jotta tiedetään, minkä perusteen mukaan tutkinnon osa on suoritettu. Opiskelijalle annetaan myös uudemman perusteen mukaan suoritetusta tutkinnon osasta todistus suoritetusta tutkinnon osasta

2. Kun opiskelija suorittaa opintojen aikana tutkinnon osan **toisesta ammatillisesta tutkinnosta**, hänelle annetaan toisesta tutkinnosta todistus suoritetusta tutkinnon osasta. Kyseinen tutkinnon osa tunnustetaan sisällyttämällä osaksi suoritettavaa tutkintoa. Todistukseen merkitään viitetieto todistusmääräyksen mukaisesti, jotta tiedetään, mistä tutkinnosta tutkinnon osa on suoritettu. Opiskelijalle annetaan myös todistus toisen tutkinnon tutkinnon osan suorittamisesta
3. Opiskelijan aiemmin suorittama **toisen ammatillisen tutkinnon** tutkinnon osa voidaan tunnustaa valinnaiseksi tutkinnon osaksi tutkinnon muodostumisen mukaisesti. Osaamisen ajantasaisuus tulee selvittää, mikäli osaaminen on hankittu ei-voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti. Todistukseen merkitään viitetieto todistusmääräyksen mukaisesti, jotta tiedetään, mistä tutkinnosta tutkinnon osa on suoritettu. Opiskelijalle annetaan myös todistus toisen tutkinnon tutkinnon osan suorittamisesta.

Voimassa olevien ja siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaan suoritettua tutkinnon osan osalta opiskelijan osaamisen ajantasaisuutta ei tarvitse arvioida. **Ei-voimassa** olevien tutkinnon perusteiden mukaan suoritettua tutkinnon osan osalta osaamisen ajantasaisuus tulee sen sijaan arvioida. Arvioinnin tekee kaksi kelpoista opettajaa oppaan kohdan 2.3.2. mukaisesti.

Kohtaan ”Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta” ei voida tunnustaa vanhempia kuin Ammattitutkintolain (L 306/1994) mukaisia tutkinnon osia. Lisäksi tulee huomioida kyseessä olevan tutkinnon perusteen sisältämät määrittelyt. 1.8.2025 alkaen voimaan tulevissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa kohtaan ”Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta”, voidaan tunnustaa vain tutkinnon osia, jotka on suoritettu voimassa olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Opetushallitus suosittelee keskustelemaan opiskelijan kanssa, onko toisen tutkinnon ei-voimassa olevan tutkinnon perusteen mukaisesti suoritettua osaamista tarpeen tunnustaa suoritettavaan tutkintoon, vai hankkisiko opiskelija sen sijaan uutta osaamista, joka tukee hänen opiskelu- ja urasuunnitelmaansa.

5.4. Tutkinnon osan laskennallinen laajuus, kun opiskelija suorittaa tutkinnon osan toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta

Opiskelijan henkilökohtaistamisessa sovitaan, että opiskelija suorittaa 30 osp:n laajuisen tutkinnon osan ammattitutkinnosta osana perustutkinnon suorittamista. Tutkinnon osa tunnustetaan perustutkintoon tutkinnon muodostumisessa kohtaan ”Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta”, jonka laajuus on 5–15 osp.

Suoritettavassa perustutkinnossa ammattitutkinnon tutkinnon osan laskennallinen laajuus on siis 15 osp. Tätä laskennallista laajuutta käytetään tutkintotodistuksen keskiarvon laskennassa.

Tutkintotodistukseen ammattitutkinnosta tunnustettu tutkinnon osa merkitään 30 ops:n laajuisena. Tunnustamisen viitetietoihin kirjataan puolestaan tutkinnon osan laskennallinen laajuus 15 osp Opetushallituksen todistusmääräyksen mukaisesti.

5.5. Ammattikorkeakoulun väyläopintojen tunnustaminen ammatilliseen perustutkintoon

Opiskelija suorittaa ammatillisen perustutkintokoulutuksen ohessa ammattikorkeakoulun väyläopintoja. Korkeakouluopinnoista tulee olla numeerinen arvosana, jotta osaamista voidaan tunnustaa. Väyläopinnoissa hankittua osaamista voidaan tunnustaa ammatilliseen perustutkintoon korkeakouluopintojen sisällön mukaisesti:

- Korkeakouluopinnot (5–15 osp) kohtaan tunnustetaan väyläopintojen ammatillisia sisältöjä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee laajuuden osaamispisteinä osaamisen kattavuuden, vaikeusasteen ja merkittävyyden perusteella suhteessa suoritettavaan tutkintoon.
- Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja ja muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja (1–25 osp) kohtaan tunnustetaan väyläopintojen yleissivistäviä sisältöjä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee laajuuden osaamispisteinä osaamisen kattavuuden, vaikeusasteen ja merkittävyyden perusteella suhteessa suoritettavaan tutkintoon.

Väyläopintojen yleissivistäviä sisältöjä voidaan tunnustaa myös

- Yhteisten tutkinnon osien valinnaisiin osaamistavoitteisiin, mikäli osaaminen tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita. Osaamisen tunnustaminen kirjataan suorituksen alkuperäisellä nimellä viitetietoihin ja koulutuksen järjestäjä määrittelee laajuuden osaamispisteinä osaamisen kattavuuden, vaikeusasteen ja merkittävyyden perusteella suhteessa suoritettavaan tutkintoon.
- Tutkinnon perusteiden mukaisiin yhteisten tutkinnon osien osa-alueisiin tai koulutuksen järjestäjän päättämiin valinnaisiin osaamistavoitteisiin, mikäli suorituksen sisältö vastaa kyseisen osa-alueen osaamistavoitteita.

5.6. Mitä aiempaa osaamista, joka on hankittu siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaan, voidaan sisällyttää osaksi tutkintoa?

Siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaan suoritettut tutkinnot osat ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueet voidaan tunnustaa **sisällyttämällä**:

- Mikäli tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset samoja (esim. tutkinnon osilla on ePerusteissa sama koodi)
- Yhteisen tutkinnon osan osa-alueiden sisällöt vastaavat toisiaan (vastaavuus on määritelty Opetushallituksen määräyksessä).

Jos em. vaatimukset eivät täyty, niin tunnustaminen pitää tehdä arvioimalla osaamisen vastaavuus. Siirtymäajalla olevien tutkinnon perusteiden mukaisesti aiemmin hankitun osaamisen ajantasaisuutta ei tarvitse arvioida.

Mikäli aiemmin hankittu osaaminen vastaa vain osittain tutkinnon perusteissa määriteltyä osaamista, voidaan osaaminen tunnustaa ja ottaa huomioon osaamisen hankkimista ja osoittamista suunniteltaessa.

5.7. Paikallisen tutkinnon osan tunnustaminen

Paikallinen tutkinnon osa voidaan tunnustaa vain saman tutkinnon kohtaan ”paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa”. Esimerkiksi liiketoiminnan perustutkinnon paikallista tutkinnon osaa ei voida tunnustaa metsäalan perustutkintoon kohtaan ”paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa”. Lisäksi aiemmin suoritettua paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvaa tutkinnon osaa ei voida tunnustaa kohtaan ”tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta”.

5.8. Kuinka toimitaan, kun opiskelija on aloittanut ammatillisen perustutkinnon suorittamisen ja samaan tutkintoon tulee voimaan uudet tutkinnon perusteet?

Opiskelija on aloittanut tutkinnon suorittamisen keväällä 2024 ja saman tutkinnon uudet tutkinnon perusteet tulevat voimaan 1.8.2024.

1. Opiskelijalla on oikeus suorittaa tutkinto siirtymäajalla olevien perusteiden mukaisesti siirtymäajan puitteissa.
2. **Opiskelijalla on halutessaan mahdollisuus siirtyä suorittamaan tutkintoa uusilla tutkinnon perusteilla.**

Tällöin:

- Aiemmin hankittu osaaminen tunnustetaan, mikäli osaaminen vastaa uusissa tutkinnon perusteissa olevaa sisältöä. Osaamisen ajantasaisuutta ei arvioida.
- Tutkinnon muodostumisen kohtaan ”Tutkinnon osa toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta”, voidaan tunnustaa saman tutkinnon siirtymäajalla olevan perusteiden sisältämä valinnainen tutkinnon osa vain siinä tapauksessa, että kyseessä oleva osaaminen ei sisälly uuteen perusteeseen.

5.9. Opiskelija siirtyy suorittamaan samaa tutkintoa toisessa oppilaitoksessa keskeytyksettä

Opiskelija on aloittanut ammatillisen tutkinnon suorittamisen ja joutuu vaihtamaan koulutuksen järjestäjää esimerkiksi paikkakunnalta poisuuton vuoksi. Mikäli opiskelija jatkaa uudella koulutuksen järjestäjällä saman tutkinnon suorittamista ja samoilla tutkinnon perusteilla ilman taukoa, opiskelijalle aiemmin tunnustetut opinnot voidaan siirtää osaksi opiskelijan opintoja myös sillä koulutuksen järjestäjällä, jossa opiskelija jatkaa opintoja. Osaamisen tunnustamisen prosessia ei tarvitse tällöin tehdä uudelleen, vaikka muutoin osaamisen tunnustaminen tehdään aina alkuperäisistä asiakirjoista.

Opintojen jatkaminen ilman taukoa tarkoittaa tässä tapauksessa opintojen välitöntä jatkumista uudella koulutuksen järjestäjällä. Tällöin tarkastellaan opiskelijaksi ottamisen päivämäärää, ei tosiasiallista opintojen aloituspäivää. Lisäksi, jos hallinnollisista syistä opiskeluoikeuden päättymispäivä on edellisellä koulutuksen järjestäjällä esimerkiksi perjantai ja opiskeluoikeus uudella koulutuksen järjestäjällä alkaa seuraavana maanantaina, katsotaan opintojen jatkuvan ilman taukoa.

6. Muutokset 17.3.2025

Oppaan päivityksessä on huomioitu lakiin ammatillisesta koulutuksesta 1.1.2025 voimaan tulleet muutokset:

- Oppivelvollisten opiskelijoiden henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa koskevia säännöksiä on joustavoitettu
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien velvollisuus laatia tutkintokohtainen osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma on poistunut

Samalla oppaan esimerkkejä on selkeytetty saadun palautteen pohjalta.